

DOKUMENTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ
FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR MALÍŘSTVÍ 1
PAINTING STUDIO 1

FORBIDDEN FRUIT
FORBIDDEN FRUIT

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS

AUTOR/KA PRÁCE
AUTHOR

Kristýna Kyselá

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

MgA. Marie Štindlová

BRNO 2023

OBSAH DOKUMENTACE:

TEXTOVÁ ČÁST	s. 4 – 8
Abstrakt	s. 4
Socio-politická otázka pole dance	s. 4
Malba a tělesnost	s. 5
Gesto a figura	s. 5
Erotika, touha a gender	s. 6
OBRAZOVÁ ČÁST	s. 9 – 12

TEXTOVÁ ČÁST

Abstrakt

Bakalářská práce *Forbidden fruit* je inspirovaná pole dance exotic komunitou, striptýzovými tanečnicemi a tancem samotným (tanec u tyče s podpatky). Práce se skládá ze série obrazů na plátně malované kombinovanou technikou (šelakový inkoust, tempera, olej a enkaustika). Ústředním motivem obrazů jsou figury, portréty nebo detaily tanečnic. Tanec a tanečnice slouží jako most pro další podtémata: performativnost, erotiku, gesto, tělesnost, exhibicionismus, submisivitu nebo dominanci. Práce rozehrává komplexní tematiku pole dance, erotických tanců, sexuality a sexualizace ženského těla. Dává nám nahlédnout do nočních klubů, tanečních sálů a intimního života hlavních hrdinek, které odhalují samy sebe a vypráví nám svůj příběh.

Socio-politická otázka pole dance

Původ pole dance sahá až do 12. století do Číny, odkud je známe jako akrobatickou disciplínu cirkusových performerů. Například v Indii je historicky součástí indického tradičního tance mallakhamb. Zhruba od 20. let 20. století se pole dance objevuje jako součást amerického kabaretu, kde byla jako taneční tyč používaná základová tyč putovního stanu, a proměňuje se až do podoby strip klubů, tak jak je víceméně známe dnes. Od 90. let 20. století se pole dance rozchází i do dalších směrů – do profesionální sportovní akrobacie a volnočasové fitness aktivity.

To, jestli je pole dance nástrojem emancipace, je předmětem vášnivé diskuze – nejen teoretické feminizmu, ale také tanečnic a profesionálních striptérek. Označit striptýz jako emancipační může být z vlastní podstaty toho, že je to práce, pochybné tvrzení. Každopádně zpochybňovat legitimitu tohoto povolání je bezpředmětné. Veřejné uznání sexuálního povolání, stejně jako i vnímání původu tance je v mnohých oblastech (nejen ve společnosti, ale i mezi tanečnicemi) pozadu. Jako o emancipačních se můžeme bavit o určitých aspektech tance, a ty se budou lišit člověk od člověka.

Může být pole dance autentický i jako volnočasová aktivita? Nebude pak už jen vyprázdněnou formou? Vyprázdněný je dle mého názoru, pakliže neakceptuje svůj původ. Tanec jako fyzická aktivita je vždy určen formou. Erotický striptýzový tanec a taneční exotic pole dance jsou v mnohém odlišné, neboť účel je jiný, ale v mnohém se také naopak prolínají. Tanec je autonomní formou a vrací se v kruhu ke svým kořenům, čerpá z nich a obohacuje se. V mé tvorbě mě zajímá právě průnik těchto dvou oblastí – na pomezí uměleckého tanečního vyjádření a erotiky.

Malba a tělesnost

Ramínka se zařezávají do unavené kůže. Trikot obtahuje nepojmutelnou, rozpínající se hmotu hrudníku. Brnění puká jako ten nejtenčí porcelán. Žilky budoucích střepů pulzují pod

zrychleným dechem. Olejová barva se dere na povrch. Tělo horkých vzepjatých voskových svalů. Mokrě konečky vlasů chladí a jako drobná chapadýlka skrytě odvádí pot po zádech dolů k zadku. On sedí před ní, ona stojí nad a shlíží k němu. Září, je ikonou. Fialový opar světla promění každý moment v nezapomenutelný. Opře se o tyč za zády a klesá na podlahu.

V obrazech pro bakalářskou práci používám šelakové inkousty, kterými docílím specifické lazury, dále temperu, olej a techniku enkaustiky (vosk a barva nebo pigment). Enkaustika mi umožňuje vytvořit masy figur, ba až tělesa hmotných tanečnic, která evokují tíhu těla a neúprosnou gravitaci. Hmota vosku může být zpracovaná různými způsoby – například uhlazená nebo rozedraná dle daného záměru. Tato technika je svou povahou neustále se měnící proces, který vnáší prvek tělesnosti do obrazů.

Gesto a figura

Je od člověka ke člověku putující gesto něčím transcendentálním ve světě, který žádnou transcendenci nezná? Je zvláštní materializací nějaké platónské ideje? Jak to, že individuum působí osobitě díky gestu, které se zrodilo mimo ně a které vyjadřuje cosi univerzálního?¹

Tanec, hlavně erotický tanec, bez gesta neexistuje. Figury na mých obrazech jsou inspirované reálnými tanečnicemi nebo i tanečníky. Často hledám motiv právě v gestu nebo charakteristickém momentu ve vybrané póze. Tyto motivy dál rozvíjím a zpřítomňuji je. Gesto přecházelo z tanečnice na tanečnici, zvěčnilo příběhy a zkušenosti, dokud nezískalo vybroušený charakter. Gesto tanečnici činí osobitou, je jejím poznávacím znamením. Není to ani tak fyzická nápodoba tanečnice, co je důležité, ale jakýsi nepopsatelný moment, vnitřní podoba gesta. Podle gesta formuji zbytek obrazu, voskové hmoty, barvy, lazury, “nedomalované” části obrazu. Středověká gotická malba je mi v absolutní přítomnosti a zároveň nepřítomnosti charakteru nekonečnou inspirací. Někdy je gesto i jednodušší, je to jenom opřená ruka a elegantně visící dlaň, která smáčí konečky prstů v zlatavě oranžovém dupionu. Sofistikovaně erotická jako v rokokové malbě.

Jestliže gesto je srdcem obrazu, pak figura je jejím dechem.

*Tyger Tyger, burning bright,
In the forests of the night;
What immortal hand or eye,
Could frame thy fearful symmetry?*

*In what distant deeps or skies.
Burnt the fire of thine eyes?
On what wings dare he aspire?
What the hand, dare seize the fire?*

And what shoulder, & what art,

¹ RICHTEROVÁ, Sylvie. Ticho a smích: studie z české literatury. Praha: Mladá fronta, 1997. Souvislosti (Mladá fronta). ISBN 80-204-0662-X.

*Could twist the sinews of thy heart?
And when thy heart began to beat.
What dread hand? & what dread feet?²*

Figury ovládající živly. Posílají do světa pohromu a pokoru. Praskající chrupavky, šlachy a sladké kouřmo. Ztělesňují se přímo ze světél na tanečním parketu. Figury, které odhalují nejhlubší niternost. Svlékají svou kůži přímo před zraky diváků a nestydí se za to. Fatálnost, fyzická monumentálnost a zároveň naivnost postav Williama Blakea po boku s renesanční figurou je jednou z mých inspirací. Biblické a dávné figury jsou najednou přirozeně nahé, jsou figurami, kterými vždy byly – figurami striptérek, prostitutek a tanečnic. A už nejsou poplatné malíři a neodvrací svoji tvář. Nejsou to alabastrové svaté ženy, z bahna zrozené, zachráněné a očištěné, přijímající příjmení svého milého, ale zelená těla porostlá plísní jako starý strom lišejníky, předávající si vědomí z generace na generaci. Rudé bobtnající kůže plné vzteku. Modré rozbourené hladiny duhovek. Narůžovělé obláčky bavlny v uříčených tvářích.

Erotika, touha a gender

Besides, isn't it evident that the penis gets around in my texts, that I give it a place and appeal? Of course I do. I want all. I want all of me with all of him. Why should I deprive myself of a part of us? I want all of us. Woman of course has a desire for a "loving desire" and not a jealous one. But not because she is gelded; not because she's deprived and needs to be filled out, like some wounded person wants to console herself or seek vengeance: I don't want a penis to decorate my body with. But I do desire the other for the other, whole and entire, male or female; because living means wanting everything that is, everything that lives, and wanting it alive. Castration? Let others toy with it. What's desire originating from a lack? A pretty meager desire.³

Jakožto žena vyrůstající a žijící ve společnosti, která sama sebe považuje za vyspělou, jsem se nemohla vyhnout stereotypům a rolím, které s ženským rodem a femininitou souvisí. Genderová problematika se do oblasti pole dance chtě nechtě výrazně promítá. Myslím, že mi jde více o bisexualitu pohlaví, kterou zmiňuje Hélène Cixous. Postavy mých obrazů mohou být muži i ženy, jsou to androgynní bytosti. Bytosti sice stále nesoucí fyzické odlišnosti pohlaví, ale vnitřně spíše fluidního ražení. Nejde jen o fluiditu pohlaví, ale zároveň i o fluiditu vnitřní touhy, o splynutí a o ovládnání energií, o přijetí role. Touhy, které by měly být vykládány takovými, jakými jsou, ne jako důsledek něčeho.

Tomuto tématu se již věnoval např. Toyen, Leonor Fini a Dorothea Tanning. Ať už je člověk asexuální nebo hypersexuální, všichni jsme sexuální a erotičtí svým vlastním způsobem. Nejvíce mě zajímá hranice mezi performativní erotikou a erotikou intimní. Performativní erotika může souviset s erotickými potřebami daného člověka, a tedy se stává i niterní – takto ji například prožívají některé tanečnice na mých obrazech nebo hrdinky v textech.

² BLAKE, William. Songs of innocence and experience 1794 [as originally written and engraved by ...]. London: Falcon Press, 1947. Albion facsimiles.

³ Cixous, Hélène, Keith Cohen, and Paula Cohen. "The Laugh of the Medusa." Signs 1, no. 4 (1976): 875–93. <http://www.jstor.org/stable/3173239>.

Usmála jsem se na něj a otočila se k němu zády, klekla si na čtyři, předklonila se a protlačila hrudník dopředu. Nechala jsem ruce sklouznout daleko před sebe, dokud se moje bradavky nedotýkaly koberce a pak jsem se na něj podívala přes rameno. Na ten okamžik čekal a začal fotit.

Nejvíce inspirace nacházím ve filmu, literatuře a hudbě. Pokud bych měla zmínit filmy, tak to bude zřejmě *Zběsilost v srdci* (1990) od Davida Lynche a *Climax* (2018) a *Vejdi do prázdná* (2009) od Gaspara Noého. Filmy, které jsou celkem určující pro mou generaci. Dále mě inspiruje specifická práce s kamerou, barvou nebo teatralitou jako například film od Věry Chytilové *Ovoce stromů rajských jíme* (1969), *Satyricon* (1969) od Federica Felliniho nebo krátkometrážní experimentální snímek od Kennetha Angera *Inauguration of the Pleasure Dome* (1954). Taneční tematikou, barevností a hudbou mě zaujal film *Suspiria* v původní verzi od Daria Argenta z roku 1977 a také remake, který režíroval Luca Guadagnino roku 2018.

Existuje velká škála výtvarných umělců, umělkyní, které mě inspirují. Pro účely této práce budu jmenovat jen některé. Obdivuji například gestickou malířskou zkratku Marlene Dumas, která je skvělou vypravěčkou, nebo obrazy Hieronyma Bosche, které mi imponují inteligencí, kreativitou a bravurní prací s ikonografií. U obrazů Pierra Bonnarda čerpám inspiraci v zachycení světla a v celkové barevnosti. Zpracováním přítomnosti a tělesnosti v zdánlivě prostém námětu figury mě inspiruje Lucian Freud. Dále mě zajímá práce Berniniho a Henriho Lautreca.

Co se týče současných autorek a autorů věnujících se mému tématu – expresivní malbě, tělesné figuraci nebo erotice – nalézám spíš méně než více inspirace. Mohu zmínit například některé obrazy od slovinské umělkyně mé generace Nany Wolke. Zvláště její figurativní obrazy nebo výřezy detailů s erotickým nábojem mi imponují. Naživo její malby zpřítomňují pomíjivost, a to díky průsvitným lazurám a zrnité struktuře plátna, kterého dosahuje přidáním malého množství písku do šepsu a podmalby. Zpracováním tělesnosti v českém prostředí mě zaujaly konceptuální malby kulturistů Dragany Živanovič. Dále pak norskoo-irská umělkyně Oda Iselin Sønderland pracující ve svých akvarelech s příběhy, magickými bytostmi a vytvářením konstrukcí obrazu v obraze. Její práce často obsahuje erotický náboj, ať už explicitní nebo probublávající na povrch.

*Toužila po květech, jež ve slunci se sklání,
cíle své životní veliké zneuznala.
obryní chtěla jsem být, všehomíra paní,
jež by se o hvězdy se živly rvala.*

*A zatím klepalo srdce mi v těle,
svaly se plnily, – pohádka zhasla,
stojím tu samotna, zdívěna ale,
květ že zas jinému do klína strásla.⁴*

Do svojí tvorby dávám velkou část sebe samé. Myslím si ale, že ohledávání vlastní identity nebo sexuality, není jediným a stěžejním tématem mé práce. Snažím se pracovat s

⁴ ZIKOVÁ, Luisa. Palte mou duši!. Praha: Dybbuk, 2022. Opium poezie. ISBN 978-80-7690-011-0.

tématem komplexněji a reflektovat více podotázek současně a převádět je do malby, i když mohou být čitelné jen pro některé diváky. Přála bych si, aby moje obrazy byly i nástrojem, který mi pomůže hledat odpovědi na již nastolené a na dosud neodhalené otázky v malbě a i ve fyzickém světě.

Maluji tanečnice, které performují pro nás, a ačkoliv je to divadlo, myslím, že v konečném důsledku předávají do světa samy sebe. Jsou všeobjímající a sobecké, jsou rozbouřené a klidné. Hrdě se tyčí do výšky, aby se v příštím momentu mohly sklonit a pohlédit diváka. Často hledají ztracenou naivitu, která jim protékla mezi dlouhými nehty. Neúprosnost je ale žene dál, jejich kořeny rozrývají vyschlou půdu zkostnatělých domovů jako ostré podpatky. Nechtějí se vracet, hledají novou vlastní cestu v té nejpřítomnější realitě. Někdy se prohýbají pod tíhou svých nároků, někdy pozorují sami sebe v zrcadle celé hodiny. Jejich excentričnost vyvolává v lidech nepochopení. Musí se krotit, protože by prý měly být skromnější? Švih nohou roztíná prostor vedví. Rozpálená kovová tyč se omotává kolem zarděné figury. Vlasy sviští vzduchem. Nikdo jim nestačí. Dokud neskončí hudba a ony se nerozpustí na podlaze. Jsou poddajné jako hedvábí, jsou nesmlouvavé jako ocel. Možná často očekávají hodně, ale vždy nabízí mnohem víc. Jsou to tanečnice, kterými jsem. Jsou to tanečnice, kterými chci být.

OBRAZOVÁ ČÁST

Bez názvu, enkaustika na plátně, 150 x 150 cm, 2023

Detaily obrazu

Ze série *Pohlednice pro Tebe*, olejový pastel na papíře, 10 x 15 cm, 2023

Ze série *Pohlednice pro Tebe*, olejový pastel na papíře, 10 x 15 cm, 2023

Ze série *Pohlednice pro Tebe*, olejový pastel na papíře, 10 x 15 cm, 2023